ΟΠΑΔΟΙ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΗ: RELOADED

Την τελευταία φορά που ασχοληθήκαμε με το ζήτημα της «οπαδικής βίας» ήταν ενάμιση χρόνο πριν, με αφορμή τη δολοφονία του Άλκη Καμπανού στη Θεσσαλονίκη. Και ερχόμαστε τώρα, λίγο μετά τις ισόβιες ποινές που έφαγε η πλειοψηφία από τους 12 κατηγορούμενους τον Οκτώβρη του 2023, να μιλήσουμε για άλλη μια παρόμοια δολοφονία, αυτή του Μιχάλη Κατσουρή τον περασμένο Αύγουστο. Κι η αλήθεια είναι πως δεν υπάρχουν πολλά καινούρια πράγματα να ειπωθούν για την ουσία του ζητήματος. Κρίνουμε, όμως, σκόπιμο να επαναλάβουμε μερικά σημεία από τότε και να σχολιάσουμε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίστηκε το πιο πρόσφατο συμβάν στη δημόσια σφαίρα.

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους θεωρούμε ότι αυτό το συμβάν μας αγγίζει. Από τη μια, βλέπουμε ότι διάφορα τέτοια σκηνικά τείνουν όλο και περισσότερο να αφορούν και πιο «άσχετους». Κι από την άλλη, η πολυεπίπεδη κρατική παρέμβαση στην «καταπολέμηση της οπαδικής βίας» έχει συνέπειες που μας αφορούν, ακόμα κι αν δεν περνάμε ούτε έξω από το γήπεδο. Επιπλέον, είναι σημαντικό να μην αφήνουμε τέτοια συμβάντα να περνάνε στη γενικευμένη λήθη, από την οποία ανασύρονται σε ετήσια βάση από τις εκάστοτε ΠΑΕ, μέσω των γνωστών ξεπλυματικών τελετών τους, ούτε να γίνονται έρμαια στην προπαγάνδα των media. Ως εκ τούτου, δε θα ασχοληθούμε με το αν «ήταν ή δεν ήταν ραντεβού» και άλλες riot porn λεπτομέρειες – ούτε το θέλουμε, ούτε θα μπορούσαμε να το κάνουμε. Αλλά θα σταθούμε σε μερικά σημεία που κρίνουμε πολιτικώς σημαντικά και έχουν να κάνουν με τον τρόπο που η δημόσια τάξη περικυκλώνει από διάφορες μπάντες το νεανικό προλεταριακό κομμάτι που λέγεται οπαδοί.

Εκδρομές, νεοναζί και «αστυνομική ανικανότητα»

Ως γνωστόν, στις 7 Αυγούστου 100 περίπου οπαδοί της Διναμό Ζάγκρεμπ έφτασαν οδικώς με κομβόι από την Κροατία στην Αθήνα, όπου συνάντησαν οπαδούς του Παναθηναϊκού με τους οποίους έχουν φιλικές σχέσεις, και μαζί κατευθύνθηκαν με τον ηλεκτρικό προς τη Φιλαδέλφεια για να πλακωθούν με αυτούς της Αεκ, την παραμονή του αγώνα μεταξύ των δύο ομάδων. Αυτή η πρακτική, όσο κι αν παρουσιάστηκε ως καινοφανής και σκανδαλώδης, αποτελεί πολύ συνηθισμένη πρακτική στα διεθνή οπαδικά δρώμενα εδώ και δεκαετίες. Οι εκδρομές και οι μετακινήσεις, είτε είναι με αδειοδότηση της αστυνομίας για παρακολούθηση ενός παιχνιδιού εκτός έδρας, πόσο μάλλον όταν γίνεται χωρίς αυτή, αποτελεί κομβικό μέρος της κουλτούρας και συνεισφέρει στις θρυλικές παραδόσεις με τις οποίες αναπαράγεται ο οπαδικός χώρος. Κι αν η έκβαση της εκδρομής, και μιας ενδεχόμενης συμπλοκής, ολοκληρωθεί επιτυχώς, τότε το εκάστοτε γκρουπ πιστώνεται και το ανάλογο κύρος εντός της κοινότητας. Ως εκ τούτου, η απόδοση αυτής της πρακτικής στην ιδεολογία των Κροατών οπαδών μοιάζει τουλάχιστον παραπλανητική.

Το τελευταίο δίμηνο οι τοποθετήσεις περί «φασιστικής επίθεσης» έδιναν και έπαιρναν από σχετικούς και άσχετους «αναλυτές» όλου του δημοκρατικού τόξου, σε τόσο ύποπτο βαθμό που θύμιζε κάτι από την «αντιφασιστική» εθνική ομοψυχία κατά τη δίκη της συμμορίας πριν λίγα χρόνια. Ειδικά σε ότι αφορά την Αριστερά είχαμε την συνέχιση της ίδιας επιχειρηματολογίας που διαμορφώθηκε μετά τη δολοφονία του Άλκη Καμπανού. Θυμίζουμε, ενδεικτικά, ότι τότε το ΚΚΕ αναφερόταν σε «τάγματα εφόδου και νεοναζί» και ο Σύριζα συνέδεε την επίθεση με «αντιεμβολιαστές και μακεδονικά συλλαλητήρια»[1], ακόμα κι αν οι συλλήψεις έδειχναν προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Ας το διευκρινίσουμε: οι ΒΒΒ είναι φασίστες με πατέντα, οι ευθύνες όσων συνεργάζονται μαζί τους και τους βάζουν πλάτη είναι το ίδιο βαριές όπως κι αν αυτοί αυτοπροσδιορίζονται, και καμιά σχετικοποίηση των ναζί στα πλαίσια μιας «ιδιαιτερότητας του οπαδικού πλαισίου» δεν μας είναι χρήσιμη και θεμιτή. Επίσης, είναι προφανές ότι προτιμάμε να κρέμονται στα γήπεδα πανό με αντιφασιστικά συνθήματα και σύμβολα παρά ελληνικές σημαίες ή «no politica» περιεχόμενα. Πρέπει, όμως, να προσθέσουμε το εξής: σε ό,τι αφορά τουλάχιστον τις μεγάλες ομάδες της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, η πολιτική στάση των οργανωμένων γκρουπ δεν φαίνεται να είναι κομβική στην ποιότητα των εσωτερικών σχέσεων εντός της κερκίδας. Γράφαμε σχετικά πριν ενάμιση χρόνο: «Η διεύρυνση των εργασιών του «μαύρου» κεφαλαίου όλο αυτό το διάστημα και η συνεπακόλουθη πρόσδεση ολοένα και περισσότερων υποκειμένων γύρω από αυτό, δεν θα μπορούσε να αφήσει απέξω και το χώρο του γηπέδου. Δεν είναι καθόλου παράλογο, αυτή η σταθερή ασχολία με τη «βία» να μετατραπεί σταδιακά σε μεροκάματο, είτε εντός γηπέδου (stewards κλπ), είτε εκτός (διάφορων ειδών μπραβιλίκια). Κι αυτό, την ίδια στιγμή που φιγούρες όπως αυτές των τοξικοεξαρτημένων λιγόστευαν από τα πέταλα και οι αντίστοιχες φουσκωμένων γυμναστηριακών πλήθαιναν» [2]. Αυτή η οπαδική ανθρωπογεωγραφία πυκνώνει και συναντάται συχνότερα στους μεγάλους αθλητικούς συλλόγους[3]. Είναι κοινή και κάνει κουμάντα, ανεξάρτητα από επίσημες ή ανεπίσημες πολιτικές θέσεις – πολλές φορές ανεξάρτητα και από το αν υπάρχουν καλές ή κακές σχέσεις με τις διοικήσεις των ομάδων. Λέμε, λοιπόν, ότι η όλο και πιο κανονικοποιημένη χρήση των μαχαιριών, οι συμμετοχές σε μικρονταραβέρια, προστασίες ή και πιο αναβαθμισμένες δουλειές της μαφίας δεν ταυτίζεται απαραίτητα με συγκεκριμένο ιδεολογικό πρόσημο.

Επανερχόμενοι στο λόγο που παράχθηκε μαζικά όλο αυτό το διάστημα για την υπόθεση, δεν μπορούμε παρά να σταθούμε στο ζήτημα της περίφημης «αστυνομικής ανικανότητας». Από τη μια είχαμε μια σύσσωμη έκκληση για περισσότερη αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, βελτίωση της οργάνωσής της κλπ, και από την άλλη ένα κράτος που αναγνώρισε αμέσως το «φιάσκο» και εξήγγειλε δραστικές αλλαγές και εσωτερικές κρίσεις στην ΕΛΑΣ[4]. Βέβαια, η συγκεκριμένη διαχείριση δεν συνιστά «αποτυχία», αλλά manual της αστυνομίας που έχει χρησιμοποιηθεί πολλές φορές στο παρελθόν σε αντίστοιχα περιστατικά. Δηλαδή να αφήσει τη συμπλοκή να γίνει και να επέμβει στη συνέχεια για να το λήξει κάνοντας προσαγωγές και συλλήψεις. Κάτι που φάνηκε και από τον μεγάλο αριθμό συλληφθέντων επ' αυτοφώρω, κυρίως Κροατών, οι οποίοι βρίσκονται προφυλακισμένοι μέχρι αυτή τη στιγμή.

Είδαμε, λοιπόν, και σε αυτή την περίπτωση μια μικρογραφία του μοτίβου που έπαιξε πολύ στα «κρισιακά» γεγονότα του τελευταίου διαστήματος. Ένα κράτος που στο στενό πυρήνα του αναγνωρίζει τις «ελλείψεις» του και υπόσχεται αναδιάρθρωση, και ένα κοινωνικό αίτημα εκφρασμένο και από τον «προοδευτικό» κόσμο, για πιο πολύ, πιο αποτελεσματικό και πιο επιτελικό κράτος – στην προκειμένη μια άλλη, καλύτερη αστυνόμευση.

Τα νέα μέτρα για την οπαδική βία

Δέκα μέρες μετά τα γεγονότα στη Νέα Φιλαδέλφεια ο πρωθυπουργός, αφού συναντήθηκε με τους ιδιοκτήτες των big 4 και έχοντας δίπλα του τον πρόεδρο της Uefa Αλεξάντερ Τσέφεριν, ανακοίνωσε νέα μέτρα για την καταπολέμηση της οπαδικής βίας, τα οποία εν ολίγοις περιλαμβάνουν: α) το κλείσιμο των οπαδικών συνδέσμων και τη δυνατότητα κάθε ομάδα να έχει μόνο έναν σύνδεσμο που θα έχει ως έδρα την επίσημη ΠΑΕ, β) τον έλεγχο της εισόδου στο γήπεδο με αναβαθμισμένο ρόλο της αστυνομίας σε θύρες που κρίνει αυτή, γ) απροειδοποίητους ελέγχους στις κερκίδες των γηπέδων για εύρεση επικίνδυνων αντικειμένων, δ) την εγκατάσταση και ενεργοποίηση καμερών στους χώρους του γηπέδου, ε) την εντατικότερη ενασχόληση των μπάτσων με τους οπαδούς και εκτός γηπεδικού πλαισίου, και τέλος, την ίδρυση ενός παρατηρητηρίου βίας σε συνεργασία με την Uefa για την διεθνή αντιμετώπιση του φαινομένου[5].

Ένας θιασώτης μιας αποτελεσματικότερης αστυνόμευσης θα μπορούσε κάλλιστα να ισχυριστεί ότι όλα αυτά έχουν ξαναειπωθεί και παρέμειναν εξαγγελίες. Κάποια μέτρα, όπως αυτό περί απαγόρευσης των συνδέσμων, είχαν όντως ανακοινωθεί και με τη δολοφονία του Α. Καμπανού και δεν φάνηκε να προχώρησαν. Από την άλλη, έχουμε αναφερθεί και στο παρελθόν στο πώς τα προηγούμενα αθλητικά νομοσχέδια, με τελευταίο αυτό του Κοντονή, άλλαξαν το καθεστώς λειτουργίας των συνδέσμων και συνακόλουθα την κοινωνικότητά τους και την οπαδική τους φυσιογνωμία. Κοιτώντας καλύτερα, βλέπουμε ότι πέρα από το γενικόλογο μέτρο περί αστυνόμευσης εκτός γηπεδικού πλαισίου, όλες οι άλλες εξαγγελίες κοιτάνε στον μεγαλύτερο έλεγχο όλων όσοι πάνε στο γήπεδο. Ήδη, από την επόμενη κιόλας βδομάδα από τις εξαγγελίες εμφανίστηκε σε γήπεδο κορδόνι μπάτσων που τσέκαρε αυστηρά και κατ' άτομο την είσοδο στο γήπεδο, προκαλώντας και κάποια επεισόδια. Επιφανειακά, αυτή η στόχευση θα έμοιαζε αφελής και άστοχη, μιας και όλοι πια ξέρουν ότι τα βίαια σκηνικά που υποτίθεται ότι χρήζουν αντιμετώπισης συμβαίνουν σε άσχετες ώρες και τοποθεσίες από αυτές των αγώνων.

Εμείς, πάλι, νομίζουμε ότι οι στοχεύσεις της δημόσιας τάξης είναι σαφείς. Ο κόσμος του γηπέδου, και δη το πιο νεολαιίστικο τμήμα αυτού, έχει υπάρξει υπόδειγμα εφαρμογής κρατικών μέτρων πειθάρχησης και καταγραφής. Ήδη από τα 80's, οι οπαδικές μετακινήσεις εκτός έδρας και οι πορείες προς τα αντίπαλα γήπεδα αποτέλεσαν ένα από τα πρώτα και σταθερά σημεία εφαρμογής του αστυνομικού Π, που αργότερα επεκτάθηκε και στις πολιτικές διαδηλώσεις και εφαρμόζεται τακτικά μέχρι σήμερα. Οι απαγορεύσεις μετακινήσεων, που ενίοτε δεν αφορούν μόνο την πρόσβαση στο γήπεδο αλλά ακόμα και την μετακίνηση από ένα νομό σε άλλο, ενώ σε άλλες περιπτώσεις θα σήκωναν καταγγελίες περί «αντισυνταγματικότητας», στην περίπτωση των οπαδών είτε γίνονται γαργάρα είτε εμφανίζονται ως κοινωνικό αίτημα για περισσότερη ασφάλεια. Η εφαρμογή του ιδιωνύμου έχει βάλει έναν πραγματικά άγνωστο αριθμό οπαδών στην φυλακή τα προηγούμενα χρόνια, για αστεία – πολλές φορές – αδικήματα. Οι μπράβοι που κάνουν κουμάντα στα πέταλα εξασφαλίζουν ότι η γραμμή θα μείνει αδιατάρακτη – κι αν αμφισβητηθεί, θα είναι μόνο από ομοίους τους. Η συλλογή και ο έλεγχος προσωπικών στοιχείων για την είσοδο στους αγωνιστικούς χώρους αποτελεί μια πρακτική που όλο και πυκνώνει, αφενός βάζοντας όρια στην πρόσβαση κι αφετέρου δημιουργώντας άλλη μια βάση data για πολλαπλές χρήσεις.

Για όλο αυτό το σύμπλεγμα της δημόσιας τάξης, η οπαδική βία συνιστά μια πρόφαση. Ξέρουμε ότι πολλές φορές οι οπαδοί έχουν «βάλει μόνοι τους το χέρι τους για να βγάλουν το μάτι τους». Ξέρουμε ότι η αυτοκαταστροφικότητα μπορεί να εμφανίζεται τακτικά μέσα στις κουλτούρες της εργατικής τάξης. Επίσης, όμως, ξέρουμε και ότι το τι συνιστά «πρόβλημα» δεν θα μας το ορίσει η αστυνομία, οι παράγοντες και οι φίλοι τους, γιατί το μόνο που θέλουν είναι να μας σπρώξουν τις συγκεκριμένες «λύσεις» τους. Οι οποίες στοχεύουν ένα πολύ ευρύ νεανικό πληθυσμό που συχνάζει μαζικά στις κερκίδες των γηπέδων. Έχουμε χίλιους δυο λόγους να λέμε «λευτεριά στα μυαλά των οπαδών». Έχουμε, επίσης, πολλούς παραπάνω λόγους να υπερασπιζόμαστε τις προλεταριακές κοινότητες απέναντι στους μπάτσους και τη δημόσια τάξη.

1. Βλέπε Traverso antifa, τεύχος 9, *Οπαδική βία και δημόσια τάξη*, 4/2022.
2. Traverso antifa, ό.π.
3. Η γενικότερη κατάσταση είναι αρκετά διαφορετική στα οργανωμένα κομμάτια των μικρότερων συλλόγων. Εκεί έχουμε δει συχνότερα κινήσεις όπως το έμπρακτο σπάσιμο των απαγορεύσεων μετακίνησης και της φιλοξενίας των αντίπαλων οπαδών, και εν γένει πρακτικές που αντιστοιχούν με ρεαλιστικούς όρους σ' αυτό που είθισται να λέγεται «οπαδικό κίνημα».
4. Liberal.gr, *ΕΛ.ΑΣ.: Το φιάσκο φέρνει δραστικές αλλαγές, κρίσεις και νέο μοντέλο*, 10/8/2023.
5. Λουκάς Βελιδάκης, *Τα μέτρα εντός και εκτός γηπέδων για την οπαδική βία*, Καθημερινή 16/8/2023.